

1809 års
regeringsform
& unionstiden

1809 - 1905

Centralt innehåll

- Nya maktförhållanden i Sverige och mellan länder i Norden.
- Jordbrukets omvandling och den stora folkökningen samt översiktligt om den tidiga industrialiseringen i Sverige. (s. 112-115) Olika konsekvenser av detta för barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor.
- Olika orsaker till och konsekvenser av emigrationen från Sverige.
- Vad historiska källor från tidsperioden, till exempel kyrkböcker, fotografier och domstolsprotokoll, kan berätta om det förflutna.
- Historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel hur historiska händelser och aktörer framställs i böcker och på museer.

Betygskriterier

- Eleven visar **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp.
- Eleven för **enkla/utvecklade/väluvecklade** resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och av människors handlingar i förfluten tid.
- Eleven för också **enkla/utvecklade/väluvecklade** resonemang om likheter och skillnader i människors levnadsvillkor under olika tidsperioder.
- Eleven ställer frågor till historiska källor, beskriver vad som kan vara en historisk källa och ger **något/några/några välgrundade** exempel på vad källorna kan berätta om det förflutna.
- Eleven ger exempel på hur **-/-/och i vilket syfte** historia kan brukas i **något/olika/olika** sammanhang.

Varje grupp kommer att få ett rött och ett grönt papper.

Ni kommer att få 16 lappar med olika påståenden.

Den i gruppen som fyller år närmast dagens datum börjar att dra en lapp.

Hen läser på lappen och får först själv fundera på den ska läggas på rött eller på grönt.

Därefter får resten av gruppen säga vad de tror.

Ni är klara när alla lappar lagts ut på någon av färgerna.

Repetition av frihetstiden och gustavianska tiden

- Sant eller falskt

Repetition av frihetstiden & gustavianska tiden

- påståenden till
”Sant eller falskt”

Kungen var enväldig under frihetstiden.	Namnet frihetstiden användes under själva frihetstiden.	Ulrika Eleonora var regent i Sverige år 1617.	Sverige hörde till den protestantiska kyrkan.
De två partierna kallades för hattar och baskrar.	Uttrycket ”karl för sin hatt” betyder att rika män passar bra i hatt.	Tryckfrihet införs under 1700-talet.	Kvinnor fick vara med och bestämma i riksdagen.
Gustav III blev skjuten på en maskeradbal.	Den 6:e juni 1809 skrevs en ny regeringsform.	1734 års lag gällde inte i Finland.	Växelbruk var att bönderna bytte åkrar så de blev större.
Svenska ostindiska kompaniet bildades på 1700-talet.	Sverige förlorade Finland till Ryssland.	Ulrika Eleonora var Sveriges tredje regerande drottning.	Bödel och müsli är franska ord som kom på 1700-talet.

Två stycken från varje grupp går runt och tittar på hur de andra grupperna placerat sina lappar.

Det finns möjlighet att ställa frågor om hur de tänkt.

Gå tillbaka till er plats och berätta för de andra i er grupp om vad ni sett och hört.

Det går bra att göra ändringar.

Vi går genom svaren tillsammans.

De lappar som hamnat fel vänder ni upp och ner på.

Repetition av frihetstiden och gustavianska tiden
- efter "Sant eller falskt"

Begrepp

- klassuppgift

- Klassen kommer få en lite annorlunda uppgift. Här gäller det att samarbeta för att klara den.
- Det kommer att finnas 21 begrepp som ni som klass ska kunna förklara korrekt.
- Varje basgrupp funderar i fyra minuter på hur ni skulle kunna lägga upp arbetet för att lösa uppgiften.
- Den som är kontaktansvarig i varje grupp samlas och berättar vilka lösningar ni hittat på. Ni väljer därefter en eller flera av dem. Ni har fyra minuter på er att göra det, inte en sekund mer.
- Ni som är kontaktpersoner ska också hjälpa till att genomföra idén. Ni kommer att ha X antal minuter på er.
- Begreppen finns på nästa slide.

21 viktiga begrepp

Allmän och lika rösträtt

Export

Folkskola

Industrialisering

Skifte

Ständsriksdag

Utvandring

Barnarbete

Exportvara

Folkökning

Missväxt

Skolplikt

Tvåkammerriksdag

Vaccin

Emigrera

Finska kriget

Industri

Regeringsformen

Smittkoppor

Union

Växelbruk

Begrepp

- redovisning

Lägg undan grundböckerna och annat som kan påminna er om de 21 begreppen.

Jag kommer backa till sliden med alla begreppen. Ni ska sedan fylla på med förklaringar till varje begrepp.

När allt är ifyllt rättar vi det tillsammans.

Har ni lyckats får ni sluta fem minuter tidigare på fredag.

Årtalsutmaning

Du och din axelkompis ska ta reda på vilken historisk händelse som är kopplad till vilket årtal (Hi 4-6 s. 126 eller SO 6 s. 95).

Försök att memorera vad som hände och när det hände.

Efter X antal minuter av förarbete kommer ni få göra ett quiz enskilt.

Du kommer att sitta mitt emot din ögonkompis när ni utför quizet.

Ni får hjälpa varandra, men ni får inte prata med varandra eller titta på varandras datorskärm.

Förbered er väl.

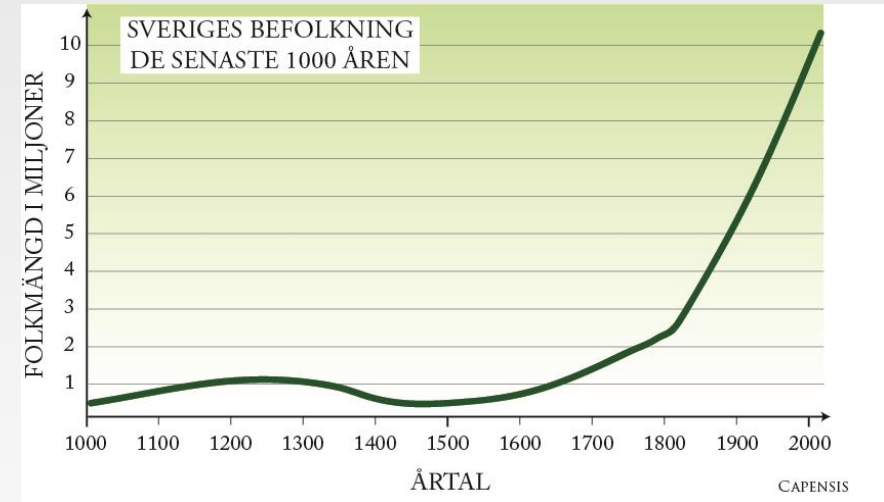
<https://www.wordwall.net/play/13571/840/781>

Förklara folkökningen

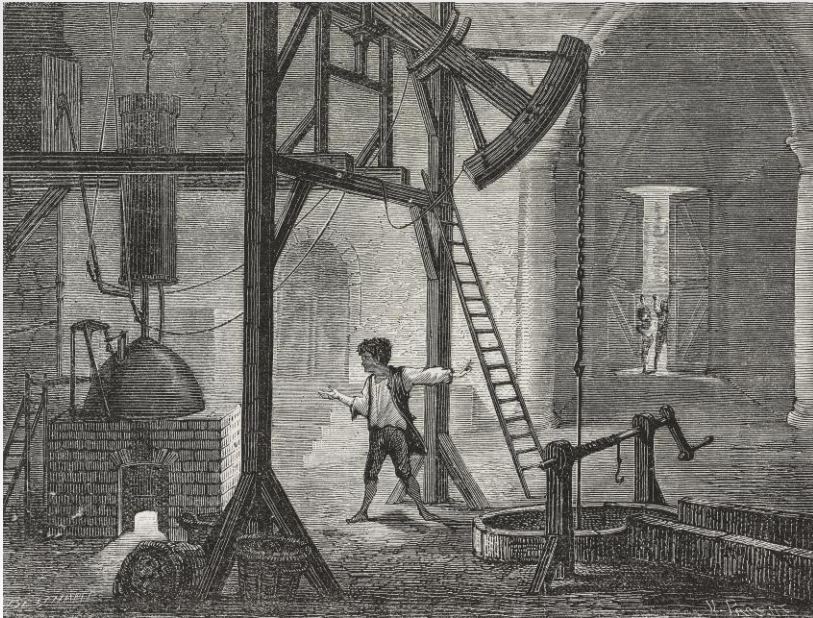
– på fyra olika sätt

- Alla i er basgrupp ska förklara folkökningen (Hi s. 112-113 eller SO 6 s. 80-81), fast på fyra olika sätt.
- Ni ska enas om vem som gör vad. Medan ni enas om detta ska alla ha en mycket trevlig ton och vara gallet positiva.
- Ni ska enas mellan dessa fyra olika sätten att förklara på:
 - Som om du förklarade för ett litet barn.
 - Du förklarar med bilder.
 - Du förklarar på ett väldigt komplicerat sätt med krångliga ord.
 - Du förklarar helt utan ord, bara med gester.
- Ni kommer att få X antal minuter på er att förbereda er. Därefter kommer den som fyller år närmast dagens datum börja förklara folkökningen under denna tidsperiod.

Industrialiseringen

– genomgång

- Första industrierna (fabrikerna) började växa fram i slutet av 1700-talet – tyger, kläder och glas.
- I slutet av 1800-talet blev det vanligare med större industrier (industrialiseringen).
- Viktigt för stora industrier:
 - Energi - vattenkraft
 - Råvaror – trä och järnmalm
 - Transporter – järnväg och båtar
 - Arbetskraft – flyttade från landet till städer

Film-Bingo

Emigrationen

- Filmbingo med kooperativ tvist

- Innan vi ska spela filmbingo, kommer varje axelpar få en faktatext var att läsa tyst. Ni kommer att få X minuter på er att bekanta er med texten.
- Alla måste nu ta 100 steg ut ur klassrummet och sedan komma tillbaka och sätta sig. Medan ni gör era 100 steg, behöver er grupp enas om en "målgest". Den kan komma till användning senare.
- Materialaren hämtar en filmbingo-bricka som ni tillsammans i gruppen nu fyller med substantiv och verb som möjligen kan nämnas i filmen om utvandrarerna.
- Om ni får kryssa ruta 13 gör hela gruppen 5 upphopp var.
- Om ni får kryssa ruta 1 eller 25 gör ni er gemensamma "målgest".
- Får ni bingo, ropar ni Amerika baklänges.

Film-Bingo

Levnadsvillkor - GOTD

Du och din axelkompis ska göra en GOTD.

När den är klar ska ni ska redovisa den för två andra axelpar. Ni kommer att redovisa var sin gång, men axelkompisen är med och fyller på om ni glömmer nåt.

Efter varje redovisning ger du någon typ av positiv respons till den som redovisat.

Dela upp dessa två ämnen i varje basgrupp:

- Barnarbete på 1800-talet
- Missväxt och svält

Blir ni oense, så lottar ni.

Levnadsvillkor

– vad ska finnas med?

1. Ledtråd
2. Det viktigaste från texten i grundboken (Hi 4-6 s. 117-119 eller SO 6 s. 85-87). Det går bra att komplettera med fakta från trovärdiga sidor via internet.
3. Passande bilder
4. Källhänvisning
5. En trevlig design
6. Animeringar och övergångar

Historiebruk

– Google skills

Varje grupp ska göra en tankekarta med "utvandrarerna" som rubrik i mitten.

Använd grundboken för att hitta så många olika tecken som möjligt på att över en miljon svenskar emigrerade till Amerika åren 1850-1920. Använd röd eller rosa penna till detta.

När ni inte hittar fler tecken ur grundboken, ska ni få visa gruppens Google-skills. Se om ni kan hitta ytterligare tecken med hjälp av internet på att svenskar utvandrat till Amerika. Använd grön eller blå penna till detta.

Historiebruk – Jämförelse

Nu ska varje grupp få gå runt och titta på de andra gruppernas tankekartor.

Om ni hittar någon information, som ni inte har skrivit på er tankekarta, så skriver ni ner den på er när rundturen är slut.

Historiska källor - diskussionsfrågor

Läs i grundboken (Hi 4-6 s. 122-123 eller SO 6 s. 90-91) om historiska källor som handlar om skolan.

Diskutera sedan frågorna nedan. Den som sitter närmast den som är äldst i klassrummet börjar.

1. Var det något som du tycker verkar bra med hur det var i skolan förr?
2. Var det något som du tycker var märkligt med hur det var i skolan förr?
3. Finns det något som är lika med dagens skola?

Hjulet kommer att bestämma några som kommer att få berätta vad gruppen har diskuterat om de olika frågorna.

Fotografier som historisk källa

Varje axelpar letar upp ett 1800-talsfotografi via internet. Jämför gärna med bilderna i Hi 4-6 på s. 124-125 eller SO 6 s. 92-93 när ni letar. Ta reda på fakta om bilden.

Sedan går varje axelpar och hälsar på två andra axelpar och berättar om just er bild.

Sedan diskuterar vi tillsammans i klassen om fotografier är bra historiska källor.

Finn rätt
bilder

Repetition – pling-plong-pong

Regler för pling-plong-pong:

Du svarar först själv (mest poäng vid rätt svar).

Du kan ta frågan till din grupp (ger lite mindre poäng).

Kan inte gruppen, får de andra grupperna svara (ger minst poäng).

Det finns vanliga frågor: 5,3,1 poäng

Det finns pling-plong-frågor: 7,5,3 poäng

Det finns pong-frågor:

- som en vanlig fråga men chans på dubblering av poängen, om du sätter pingisbollen i lådan.

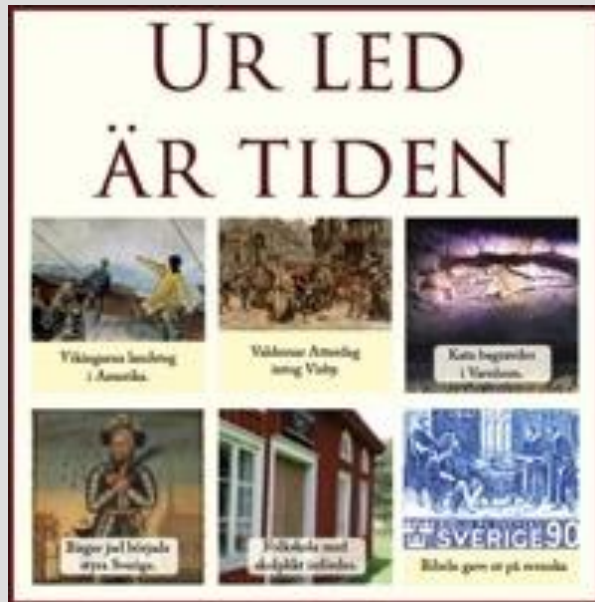
Det finns pling-plong-pong-frågor:

- samma poängräkning som pling-plong-frågorna men med chans på dubblering.

<https://www.wordwall.net/sv/resource/13854336>

Långa historiska linjer

– Ur led är tiden

Varje axelpar bildar ett lag. Sedan ska ni få spela flera varianter av spelet Ur led är tiden. Jag delar in vilka som börjar spela mot varandra.

När ni är färdiga kommer ni till mig så får ni ett nytt axelpar att spela mot.

Långa historiska linjer – temauppgift

Varje basgrupp får en historisk linje var från grundboken:

a) Levnadsvillkor

b) Migration

c) Makt

d) Kulturmöten

e) Kvinnor genom historien (hela boken)

- Ni får 20 minuter på er att läsa om just er tidslinje.
- Vad är det mest intressanta i er tidslinje?
- Jag väljer ut en person i varje grupp som får berätta om det som gruppen tyckte var mest intressant och varför det var det.

Historiska personer - extrauppgift del 1

Den som är sist i alfabetisk ordning på förnamnet, hämtar ett A4-papper.

Rita en linje rakt över pappret (tidslinje).

Varje axelpar kommer att välja ut fem historiska personer som ni tycker är lite extra viktiga för historien.

Den vars förnamn börjar en bokstav som är först i alfabetiskt ordning i er grupp väljer historiska personer från Hi 4-6 s. 146. Det andra axelparet väljer historiska personer från sidan 147. För er som använder SO 6-boken - välj valfria personer från historiedelen i grundboken.

Skriv ner dem på rätt plats på er tidslinje.

Skriv en kort sammanfattning om vad personen är känd för.

Historiska personer - extrauppgift del 2

Tillsammans med din axelkompis går ni runt i klassrummet med er tidslinje.

Ni ska prata med fem olika axelpar och visa er tidslinje och förklara hur ni tänkt. Ställ gärna frågor till varandra.

När båda axelparen berättat om sin tidslinje går ni till nästa. När ni pratat med fem olika axelpar sätter ni er på er egen plats.

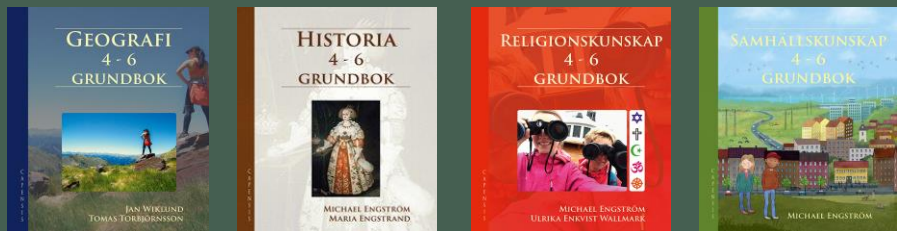
Reflektionsfrågor:

1. Var det något/några andra axelpar som valt samma personer?
2. Var det någon historisk person som ni inte kände till av de ni fick se?

Välj en person från er tidslinje, skriv den på rätt plats på tidslinjen som nu är uppritad på tavlan.

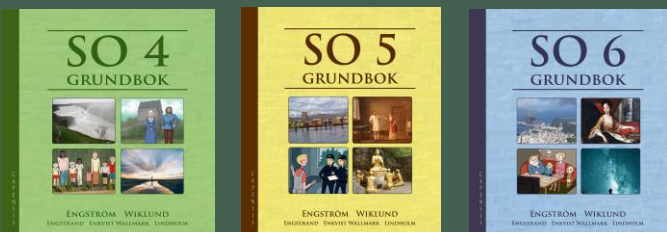
SO 4-6

Nu är Lgr22-revideringen av Capensis SO-böcker för mellanstadiet klar. Ni kan välja mellan stadieböcker (Ge 4-6, Hi 4-6, Re 4-6 och Sh 4-6) eller årskursböcker (SO 4, SO 5 och SO 6).

Stadieböcker
Övningsböcker

Jan Wiklund
redaktör Capensis
0730 - 61 86 64

Årskursböcker
Övningsböcker

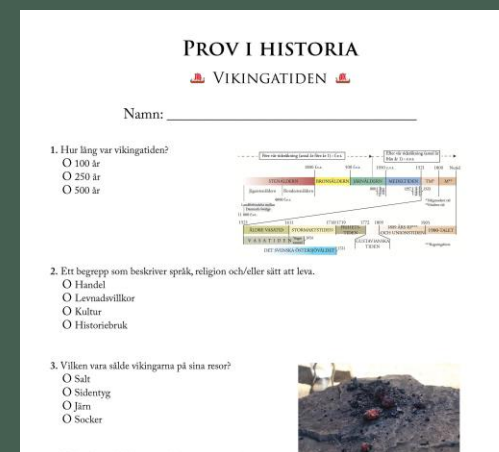
”Ur led är tiden”
Spelet med 130
frågekort (6x6 cm).
100 kr/st eller 400
kr/fem stycken

"Capensis tidslinje
Historia 4-6"
(2,4x0,19 m)
200 kr

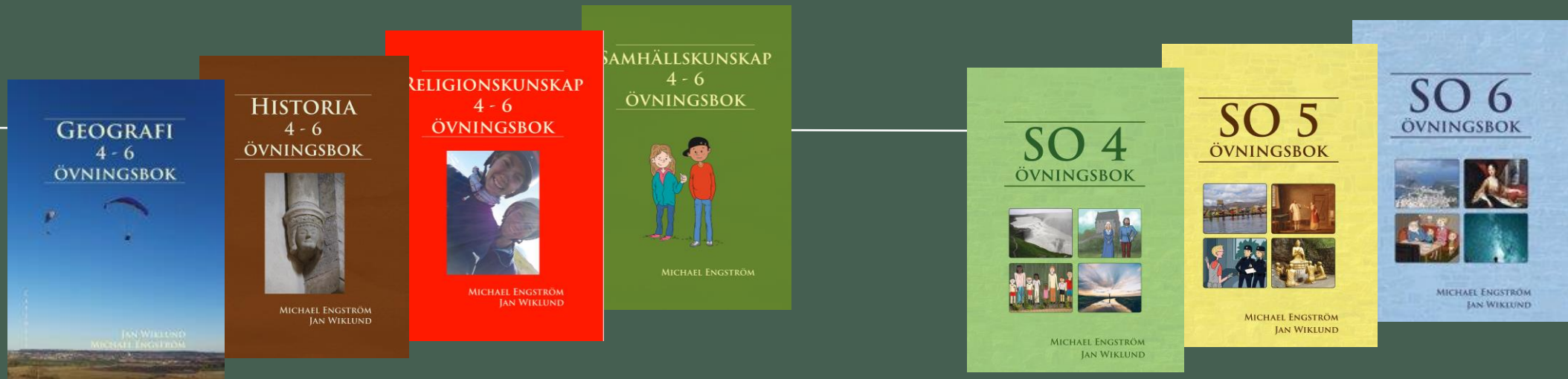

"Ulricas lektionsförslag"
Gratis för de som använder Capensis
läromedel

"Skriftliga prov till böckernas kapitel"
Gratis för de som använder Capensis
läromedel

Capensis övningsböcker

Övningsböckernas uppgifter
bearbetar innehållet i grundböckerna
och ger eleverna utmaningar.